

לונדון, 13.11.39

לא בלי קשיים ועיכובים, הכרוכים במשטר המלחמה (עדיין קשה לדבר על מלחמה ממש),
הגעהי הנה לפנות ערב באווירון של אימפריאל איירווייס.

המחשבה לשוט לונדונה נתעוררה בי לאחר שהוברר לי מה הן מזימות השלטונות בארץ -
גם הצבאיים וגם האזרחיים - ביחס להגנה. זה היה לפני 8 ימים (5.11.39). כשנודע
לי למחרת כי לוקר יצא כבר מלונדון בדרכו לארץ היה לי ספק כל-שהוא. אולם לאחר
שהגיע לוקר לארץ (8.11.39) ושמעתי מפיו על הנעשה בלונדון וקראתי יומנו הלונדוני
של משה - נוסף לי מניע חדש לנסיעה.

לפני הנסיעה הספקתי לעשות סידורים ראשוניים של הפעלת הגיוס. על פי הזמנתי באה
אצלי המזכירות בבוקר 8.11.39 לירושלם. אמרתי להם: שלשה דברים מחייבים שנויים
יסודיים בארגון :

1) הסדר הלבן. על זה דיברתי אהם ועם נשיאות כופר הישוב בזמנו. השנוי המחייב
מתון המצב הפוליטי החדש הוא גם בתפקיד וגם במסגרת. מעכשיו לא רק בתחום אלא גם
הגנה על זכויות העם. מאידך - תמה "האידיליה" שבינינו ובין הממשלה; נזכרח להעביר
קו חותך בין הכוח הליגלי והבלתי ליגלי, והאחרון יכנס למחרת. לצערי לא נשמעה
כראוי תביעתי לחשאיות גמורה והשנויים הסידוריים הדרושים לשם כך נחשכו ע"י
הדיונים הממושכים בנשיאות כופר הישוב שעדיין לא נגמרו.

2) פרוץ המלחמה. המרצנו הגיוס. ויש להפעילו - עד כמה שאפשר בידיעת השלטונות.
לפי שעה החלטנו על הקמת "משטר העם" - מבני 36 ומעלה, שיקלוט את "המשטר האזרחי"
בת"א - אם האחרון יטכיס לכך. הגיל מבני 35 ומטה יהוו פורמציות אחרות. בני גיל
זה יהיו במשטר האזרחי יוצאו מהזכו, לעומת זאת יצטרפו אליו כמה אלפים שנהגייסו
מחדש, לסעלה מבני 35.

3) מקרה ה-43. יתכן שהתוצאות תהיינה חמורות, וכבר נתתי הוראה להפסיק אימונים "מצוידים". החשאיות דרושה עכשיו עוד ביתר תוקף מאשר אחרי הופעת הטה"ל. נצטרך להבחין ולהפריד בין א) חיל הנוטריט, ב) הארגון, שיטטט מעכשיו רק לענייני בטחון, ג) הגיוס בפורמציות שונות שיהיו לו רק תפקידים מדיניים. א' ו-ג' יעמדו רק תחת ההנהלה. המצב מחייב דיפרנציאציה ארגונית והפרדת תפקידים - אולם הגברת קונטרול פוליטית מרכזית. משום כך לא יהיה קשר בין גוף אחד לשני, אם כי חוקם התאמה אישית, ושני חברי המזכירות, לא כחברי המ"א ישתפו בהנהלת העניינים.

סרס נעשו כל הסידורים, אך לפי שעה חלו שנויים טכניים בתקציב. מלבד חסיכה של למעלה מ-700 לא"י לארגון נקציב הכל למטרות מטוימות, ונתתי להם הפרטים.

ד.ג. הקשה שגם כופר הישוב ילך בדרך זו ויקציב למטרות מטוימות.

נחעוררו גם כמה שאלות ארגוניות - והודעתי שהסידור הוא זמני, עד שובי מלונדון. בזמן העדרי יקבלו הוראות מב.ג'.

- אחרי זה נתקימה ישיבה עם ב"כ נמלי ת"א וחיפה: ון-פריזלנד, הריסון, צוקרמן זילוטס מצד אחד, רוזנפלד, ליפשיץ, נתנסון, אבא חושי מצד שני. אנשי חיפה קבלו על העמולת נמל ת"א המזיקה לחיפה, ועל הנסיונות הנעשים ע"י סוחר ת"א להעביר כל הסחר לת"א. אבא עמד על יחס אנשי חיפה לנמל ת"א, על העזרה הלבבית והנלהבה שהגישו ליצירתו - כי זוהי יצירה לאומית פוליטית, לא מקומית, אבל גם נמל חיפה אינו ענין מקומי. אנשי ת"א חבטו כאילו רק חלקם - כל סחר סביבות ת"א וסחר ירושלם. הריסון טען שבת"א יש 100% עבודה עברית, ואולם בחיפה עבודה מקורבת - ולמה לסייע לחיפה... הוויכוח מצד אנשי ת"א לא היה כל הזמן הוגן ביותר.

בסיכומי ציינתי שעדיין לא הגיעה השעה אצלנו למלחמת נמלים. לשני הנמלים יש לא רק ערך מקומי - למתפרנסים מהם ולישוב שעל ידם. נמל ת"א הוא הרכוש הגדול שעסינו

בימי המהומות - נמל עברי יחיד, פתח לעצמאות ימית. הממשלה אינה רואה אותו בעין טובה ועדיין הוא זקוק ל"רחמים" ואהבה מצד כולנו. סגירתו - וסכנה כזו ישנה עכשיו - היא מכה אנושה למעמדנו ולכבודנו. אולם חיפה היא מפח הארץ, ועמידנו בנמל חיפה קובע במידה רבה מעמדנו הפוליטי בארץ כולה. דווקא מפני שאינו נמל יהודי במאה אחוז ולא יהיה בימינו - עלינו להתבצר בו בכל האמצעים שבידינו. יש לנו שני אויבים בחיפה: הממשלה ואנשי המופחי. לא "נחלק" הארץ ולא נקים אזורי נמלים. חיפה וח"א צריכות להעריך את חברתה. ואני מיעץ להקים ועדה קונספט מבין אנשי חיפה וח"א בשוהף הסוכנות - למנוע סכסוכים ואי הבנות, לישר הדורים בשעת צורך.

- מחיפה נתקבלה ידיעה שהאווירון של לוקר יאחר, ונחתי הוראה שלוקר יבוא מיד לח"א והזמנתי לשש לפנות ערב ישיבת ההנהלה בביחי עם לוקר.

אח"צ ירדתי לח"א, ובארבע בא אצלי לוקר. הדו"ח שלו היה בכללו אופטימי. (1) קרקע. דיבר עם הליפכס, בסלר. אטלי (שנעשה יותר חם וער בענייננו) ושנים מחבריו ראו את צמברליין - שהחנצל באי-ידיעת העניין. לפי שעה אין יודעים עדיין גודל החוק. (2) גיוס. משה ראה איירונסייד. הטיע שוב עמדה חיובית. אמר: הדבר בוא יבוא, אך טרם הגיעה העעה. צורציל מתיחס כחיוב גמור. על העניין דנו בקבינט המצומצם. מ.ס. דיבר בתוקף נגד. ו.צ. חיוב. לא נתקבלה עדיין שום החלטה. בינתיים קרנו של חיים עולה. קשריו עם מומחים חיוניים חשובים, והליפכס מתיחס בהוקרה לפעולתו ועזרתו. (3) מ"ג דיבר עם אסאסינאטור סינקלר, אטלי, בסלר ואחרים. קזלט - שעובד אגב יחד עם וינגט בהגנה אנטי אוויריה - אקטיבי בעניין זה. אך כולם שולחים למ.ס. סינקלר הציע לנו כאמצעי ל"שבור הקרח" אצל מ.ס. להציע בריגדה יהודית מא"י לחזית המערב. נמיר ולוקר תומכים בתוקף בהצעה זו.

(4) חיים סידור עם השרות הסודי קשר בין לונדון ובין ירושלים. כל המכתבים ישלחו על ידם. איש מיוחד שלהם בירושלים היה צריך להקשר אחי. על ידם נשלח לי חומר - הנסיעה של חיים לשויצריה בעניינים חיוניים. אגב, חומר זה עשה רושם רב בחוגי הממשלה.

לישיבה ההנהלה באו רופין, סנטור, שטורק, גרינבוים, שמירא, פישמן יש לו מיחוש, ואוסישקין לא בא (לפני פרידחי ממנו סיפר לי אוסישקין שנגמרה קניית מצעים - כולה בעוד ימים אחדים תסודר העברה בטבו) ולוקר מטר שוב באריכות דו"ח. לבסוף מטרתי להנהלה על המסלחה של הרוויז. והצעתי לענות להם שאנו מוכנים לשחמם בקרנות - על מנה שיעבדו בעד הקרנות.

בערב נהאספה הועדה הפוליטית לשמוע הדו"ח של לוקר - ואני ישבתי לקרוא היומן הלונדוני של משה - 93 עמודים צפופים. ראיתי שחברינו בלונדון חיים ב"גן עדן של שוטים". הבדל ניכר בין לונדון ובין ירושלים הוא חמיד מן ההכרח, אבל הפעם יש ההוס בין ההרגשה בלונדון ובין המציאות בירושלים. והיא עלולה להיות בעוכרינו. השיחות עם מ.מ. הדאיגו אותי. אדם זה אינו רק ארוק בטה"ל: הוא אויבינו בנפש - האויב המסוכן ביותר של העם העברי, אחרי היטלר. ואנשי הממשלה כאילו חילקו ביניהם התפקידים: הדבורים הטובים - שאינם מחייבים לכולם - קיבלו על עצמם ו.צ., הליפכס, במלר. המעשה נמסר למ.מ. וכך נקבעו יחסי ידידות משלים - אך בעיני א"י שולחים למ.מ. והוא עומד על המשמר. ונדמה לי שכל שיחה עם מ.מ. יש בה נזק ועלבון. לכל הפחות ידעו ידידינו שעם בר-נש אין יהודי המכבד עצמו יכל להיפגש. נהביר לי שבואו של לוקר אינו צריך לעכב נסיעתי ללונדון. לוקר עצמו עומד לשוב בעוד שבוע - אם יקבל הויזה הצרפתית.

למחרת בבוקר (9.11.39) בשעה שבע בא ראובן מירושלים.

מ.מ. סודיע לב"כ שהדבר יובא לקבינט הסוציאלי, ואין איפוא לעכב אישור פסק הדין של המ"ג. כי הדיון בענין הגדול אולי לא יבוא כל כך מהר. המצרי בינתיים הביע דעתו בעד רוב הצעותיו של ברקר - הוא רק מהנגד לפניה המוקדמת למוסדות היהודים. המצב מחמיר איפוא.

בשמונה יצאתי לחיפה ומיד פניתי למשרד אלא ליטוריה. הפקיד אמר לי שנפליג רק
סחר בבוקר, מפני מזג האוויר... החלטתי להישאר בחיפה עד ההפלגה, והתקשרתי עם
בירם. נפגשתי אהו בכיח הספר הריאלי והצעתי לו את הפיקוד על "משטר העם" הוא סרב.
הוא עסוק בביה"ס - מחוץ לעבודתו בביה"ס הריאלי - ובחנוך גופני, ולא יספיק לעסוק
גם במשטר העם. אין זה גם מושך אהו. הוא מעוניין בגיל הצעיר.

בעודי מדבר אהו צלצלו לי שהאווירון יפליג בעוד עשרים רגע ועלי לסהר לאווירודרום.
נפרדתי בחיפזון מבירם ומיהרתי לתחנת האווירונים - והנה האווירון טרם הגיע מבגדד.
וספק אם יגיע. חכינו שעה, שחיס, שלוש. השמים היו אפורים והרוח היתה חזקה, ושוב
אמרנו שיחכן שלא נזוז היום, אך יש עוד לחכות. אך בשחיס הגיע האווירון, והסיס
החליס לצאה מיד לרודוס. ובשחיס וחצי הפלגנו. הרוח נשבה בכיוון נסיעתנו והגענו
לרודוס בחצי שעה לפני הזמן - בחמש אה"צ. נשארנו פה ללון.

אכסנו אהנו ב"אלברגו דלה רוזה" - מלון ענקי על חוף היס, מוקף גן גדול, עם כל
הנוחיות המודרניות - אכל ריק לגמרי מאסם.

הרחוב הראשי - על חוף היס - חמה בערב מאד רב. אבל כל אלה היו חיילים ומלחים
איטלקים. רק זעיר שם זעיר שם נראה איש ציווילי. הכתבות על כל החניות רק איטלקית.
כאילו יוון נמחקה מעל פני האי. רק המינרט שעל המסגד העיר על שלטון הורכיה לפניס.

בשבע וחצי ביום ו' (10.11.39) הפלגנו ובחשע ורבע (רבע שעה לפני הזמן) הגענו
לאהונה. האווירודרום שקק אווירונים קטנים - כנראה אווירוני צבא יוונים. אסור
עלינו הטיול מחוץ לחדר ההמתנה. בעשר (חשע לפי השעון האיטלקי) הפלגנו לברינדיזי,
ובאחת עשרה ועשרים (עשרה רבעים לפני הזמן) נחתנו בברינדיזי. מכאן יצאנו בשחיס
עשרה וחצי, ובשחיס ועשרים הגענו לרומא. האיטלקים לא פתחו כלל את חפצי.

מיהרתי מיד למשרדו של קוק בדבר קרן שנה. נדהמתי כשהפקיד אמר לי כי הרכבת הולכת רק עד טורינו. מטורינו תהיה רכבת עד מודנה לאחר שבע או שמונה שעות, אבל ממודנה לפריס אין קשר, ואצטרך להכות עד 19 לחודש. אחר חקירה ודרישה נוספת במשרד הרכבות הצרפתיות נהברר שיש רכבת ישרה מטורינו לפריס למחרת בשעה שלוש וחצי לאה"צ.

שהיחי ברומא עד עשר וחצי בערב. החיים בעיר כסדרם. ברסטורן קיבלתי כל מה שביקשתי - ובמחיר נורמלי. מהעוננים האיטלקים נודע שהשמועה שרווחה בחיפה לפני באתי על התנקשות בהיטלר - לא הייתה בדויה, אולם מאי-ידיעת השפה לא יכלתי לעמוד על הפרטים. עהונים צרפתים ואנגלים אי-אפשר היה להשיג ברומא.

גם בסורין אי-אפשר היה למצוא צ'חון לועזי, אולם מהכותרות בעהונים האיטלקים ראיתי שדבר ההתנקשות חופט מרכז החדשות.

בשלוש וחצי אה"צ (11.11.39) יצאתי מטורינו. הקרון שלי היה מלא פולנים הנוסעים אף הם פריסה. כשהגענו בשש למודנה ראיתי שכאן מתחיל אזור המלחמה. העבר האיטלקי של הגבול היה מואר - העבר הצרפתי אפל. מיד נצטוונו כולנו לצאת מהקרון ולהביא החפצים לבדיקה. לקחו מאחנו הפספורטים. הפקידים והסבלים התהלכו בפנסים ביד. המעבר מאורה לחשיכה הטיל אימה. נצטפפנו כולנו בחדר הבדיקה, אולם לא פתחתו אפילו אח הכזודה. כשאמרתי שאני נוסע ללונדון נשאלתי על כספי ונתנו לי מיד תעודה. משש נטלחתי ל"מופיטריאס" - הליכה קשה בחשכת אפלה מקצה אחד של החחנה למשנהו, אך כשהגעהי למקום שוב לא נחלתי בשום קושי וקיבלתי מיד אח הפספורט חתום ומאושר, ככלי היותי זקוק לנצל את מכתב ההמלצה של הקונסול הצרפתי בירוסלם.

ממודנה לפריס נסענו בחשכה. הקרונות היו מאפלים, הפנסים מצד הפסים היו מושחרים. בשבע ועשרים בבוקר (12.11.39) נכנסנו לתחלף-ליאון האפלה בפריס. ירבלום חיכה לי ומיד נודע שדבר הנסיעה מפריס אינו כל כך פשוט.

עוד מהארץ סלגרפתי לירבלום שיזמין לי מקום באווירון מפריס ללונדון. אולם הוגד
לו שלכך נחוץ רשיון מיוחד סמיניסטריום התעופה. הוא פנה למיניסטריום, אך הרשיון
אין לנה בלי הפספורט שלי. אולם הפקיד הבטיח לו להמציא במשרד ביום בואי (יום א') -
ומיד נסענו למיניסטריום האוויר. בחשע בדיוק בא הפקיד - היה מוכן לתת הרשיון,
אולם דרושוח שלוש חמונות, ולי אין חמונה. מיהינו בסכסי לחפש מצלמה: אולם ביום א'
בבוקר המצלמות סגורות. לבסוף גלינו צלמונית פחוהה, - החמונות ההיינה סוכנות רק
מחר. אחרי סו"ס ממושך הסכים לעשות המלאכה במשך שעה. עם חמונות ביד, דאינו שוב
למיניסטריום האוויר וקיבלנו הרשיון.

למען קמץ לנו זמן טלפן הפקיד של המיניסטריום לבורג'ה שיסאירו לי מקום, ומיהרתי

מספ - *Air France*. שאלנו אם האווירון מפליג, וקיבלתי תשובה: *Empirique*

Qui נזכרתי שרק לפני ימים אחדים קראתי באיזה מקום: כשפקיד צרפתי אומר כן,

~~אז~~ להלכה, פירוש הדבר: לא מוחלט. בשעה היעודה - בשחים עטרה - הודיע הפקיד:

הנסיקה בטלה. מדוע? אין הוא יודע, אך כאן טלפנו סבורד'ה מתי יפליג האווירון? -

אין הוא יודע, אבל היום לא!

מירתי מיד לתחנת הצפון - אולי יש רכבת. שוב הוכזבתי. רק מחר בבוקר בשעה שבע

בבוקר הצא רכבת ללונדון. אולי יש רכבת מתחנה אחרת? - לא.

הזרתי במפח נפש לירבלום.

ירבלום כופר באפשרות הלגיון בצרפת. סיפוריו של גולדפן מנופחים. אין הצרפתים

זקוקים לאנשי צבא. גם הלגיון הפולני עליהם לטורח. דלדיה לא קיבל את בנש בבקרו

בפריס. מלבד זה צרפת יודעת שבאמריקא אי-אפשר להקים עכשיו חנועה מתנדבים.

הצרפתים מוכנים לקבל אנשים ללגיון הזר, ועושים הנחה שאפסד להתנדב לא כרגיל

לחמש שנים דווקא אלא ל"משך המלחמה".

בערב סלפנו לירבלום ממיניסטריון החעופה לשאול אם קיבלחי רשיון הנסיעה. שאלה זו עוררה ספק אצלנו אם הניירות שקיבלחי הט בסדר; חקרנו ושאלנו - ונחברר שאמנם אינם בסדר; הם פעונים עוד אישור של משרד צבאי ב"אינוולידים", והבוקר הלכנו למשרד ואישרו אותו.

הלילה נדדה שנתי - עשיתי אור בחדר (ישנתי אצל ירבלום) וקראתי "ערך המדע" של פואנקרה. פתאום - כעשרים אחרי ארבע - שמעתי סירנה צורחת בלי הרף; החקפת אוויר על פריס. כל אנשי הבית קמו, וירבלום הזמין אותי ללכת אהו ל- *Arbe*. סירבתי והסכתי קריאתי במסה. סמכתי על הצרפתים שיבריחו את המפציצים הגרמנים, ואס לא - סרבתי להניח שהפצה הפול דווקא על בית זה. הבהלה נמשכה שעה, ובחמש ועשרים בדיק נפסקה הצריחה השניה המבשרת בטחון...

במשרד אייר-פרנס הבטיחו אותי שהיום נפליג, ואם כי אמנתי כבר הספיקה להתמוסס - הפלגתי, לא באווירון של אייר פרנס אלא של אימפריאל איירווייס. באחה וחצי הפלגתי מבורז'הובשלוש ורבע חנינו בחחנה באנגליה, שמעתי רק שאינה קרודן. לא עשו לי כל קשיים, אם כי פתחו ובדקו - זו הפעם הראשונה מאז צאהל מחיפה - את שתי המזוודות שלי. שאלו אם יש לי ניירות ומכתבים, והסתפקו בחשובתי הטלילית. פקיד ההגירה רק התענין במהותה של "הסוכנות היהודית" -

סחמלון בלונדון - בטונט רואיל, כמובן - סלפנתי למשרד למשה, ונאמר שהוא הלך לפגשתי בחחנה. כעבור רגעים אחדים סלפן לי לוריא שחיים צריך להיפגש בחמש וחצי עם בסלר והוא רוצה לראותי מיד. בעוד רבעים אחדים בא אצלי משה - הוא שב סכסרד אימפריאל איירווייס, ויחד מיהרנו לויצמן. מטסה נודע לי שלאחר צאהי מהארץ לא נתקבלה פה כל ידיעות, מלבד אלה שנשלחו ביום הפלגתי.

מצאנו את הייס בדורצ'סטר מוכן לדרך, וליווינו אותו עד דונינג סטריט וסיפרתי לו בקצרה "מזימות" השלטונות בעקב מאטר מ"ג ועל כיוונו של מ.מ. בכלל.

בחקר מערב נפגשנו במלוננו של חיים: בפי, לואיס, ארטור, משה ואנכי. לדברי חיים עשה סיפורי רושם על בסלר, והוא הבטיח למסור הדברים עוד הערב להליפכט, יעץ את חיים לראות את איירונסייד, ומיד החקשר אתו וקבע אתו פגישה למחר בשעה ארבע, הוא גם הציע שאני אראה את מ.מ., למען שלא תהיה לו הרגשה כי עושים מאחורי א גבו. לאחר השיחה עם מ.מ. יוכלו חברי הקבינט לפעול.

אמרתי שאין לי אפשרות נפשית להיפגש עם מ.מ. הוא בעיני כאחד מכנופיהו של היטלר. וידידינו צריכים לדעת שאין יהודי יכל להיפגש עם איש כ-מ.מ. חיים אמר: מחר בבוקר נחיעץ על כך.

מסרתי פרטים נוספים על המצב בארץ ועל יחסי השלטונות - כמו כן על תגבורת הסיור. כשסיפרתי לחיים שאין לנו שום עם "השרות הסודי" ולא קיבלנו שום חומר על ידו - הודיע שזה מקרה, כי האיש המיוחד הממונה על כך בארץ נעדר במקרה שלושה שבועות מהארץ. אין איש זה כפוף לגמרי לפקידות וגם לא לצבא.

לונדון, 14.11.39

הבוקר נחקלו ידיעות מהארץ: המפקד החליט לקצץ העונש; שבביל טאר. לעשר שנים, לכל האזורים לחמש שנים. יעשו ויפוששים מבלי להפריע להחלטה של הקבינט - מולקת הקרקעות החליטה לדרוש בכל העברת קרקע חתימת הקונה שהוא יודע על הודעת הממשלה בדבר חוקף החוק לכשיצא על העבר. אסנאא ההנהלה החליטה ברוב שק"ק תקנה ותחתום. שמורק ופיטמן התנגדו.

על הודעת ריטשי שבגליל - רבה התכונה היהודית לרכישת קרקעות העיר מקפורסן (?)
סאין לחשוש, כי בקרוב יופיע החוק.